

Regeringens proposition 2012/13:158

Ändringar i lagen om dödförklaring

Prop.
2012/13:158

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 23 maj 2013

Fredrik Reinfeldt

Anders Borg
(Finansdepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås förtydliganden och ändringar i lagen (2005:130) om dödförklaring. I den lagen finns bestämmelser om hur och under vilka förutsättningar en person som är försvunnen kan dödförklaras. Frågan prövas av Skatteverket, i vissa fall genom en särskild nämnd, nämnden för dödförklaring.

Följande ändringar föreslås i lagen:

- Det ska uttryckligen anges att den försvunne kan befaras vara död för att frågan om dödförklaring ska kunna prövas.
- Kretsen av personer som ska kunna ansöka om dödförklaring ska utvidgas till att även omfatta god man, förvaltare och förordnad förmyndare för den försvunne.
- Kungörelse i ortstidning ska vara nödvändig bara om det finns skäl för det.
- Skatteverket ska fatta beslut om upphävande av dödförklaring om det visar sig att den dödförklarade lever.

De nya reglerna föreslås träda i kraft den 1 januari 2014.

1	Förslag till riksdagsbeslut	3
2	Förslag till lag om ändring i lagen (2005:130) om dödförklaring	4
3	Ärendet och dess beredning	6
4	Gällande rätt	6
4.1	Allmänt om dödförklaring	6
5	Överväganden och förslag	7
5.1	Behovet av regelförändringar	7
5.2	Lagens omfattning	8
5.3	Publicering av kungörelse	8
5.4	Beslut om dödförklaring efter kungörelse	10
5.5	Utvidgning av sökandekretsen	12
5.6	Beslut att upphäva dödförklaring	15
6	Konsekvensanalys	19
6.1	Offentligfinansiella konsekvenser	19
6.2	Konsekvenser för Skatteverket	19
6.3	Konsekvenser för enskilda	19
7	Författningskommentarer	19
7.1	Förslag till lag om ändring i lagen (2005:130) om dödförklaring	19
Bilaga 1	Promemorians författningsförslag	21
Bilaga 2	Förteckning över remissinstanser	24
Bilaga 3	Lagrådsremissens lagförslag	25
Bilaga 4	Lagrådets yttrande	27
	Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 23 maj 2013	28

1 Förslag till riksdagsbeslut

Prop. 2012/13:158

Regeringen föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2005:130) om dödförklaring.

Förslag till lag om ändring i lagen (2005:130) om dödförklaring

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2005:130) om dödförklaring
dels att rubriken närmast före 12 § ska utgå,
dels att 1, 5 och 7 §§ ska ha följande lydelse,
dels att det i lagen ska införas en ny paragraf, 11 a §, samt närmast före
11 a § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Är någon försvunnen, får han eller hon dödförklaras enligt denna lag.

1 §

Om någon som är försvunnen kan befaras vara död, får han eller hon dödförklaras enligt denna lag.

En ansökan om dödförklaring får göras av den försvunnes make eller sambo eller arvinge. I andra fall än dem som avses i 3 § andra stycket får ansökan också göras av annan vars rätt kan bero av dödförklaringen.

5 §

En ansökan om dödförklaring får göras av den försvunnes make eller sambo eller arvinge. I andra fall än dem som avses i 3 § andra stycket får ansökan också göras av

1. någon annan vars rätt kan bero av dödförklaringen, eller
2. god man enligt 11 kap. föräldrabalken, förvaltare eller förordnad förmyndare för den försvunne.

Ansökan skall göras hos Skatteverket.

Ansökan ska göras hos Skatteverket.

Skatteverket får självmant ta upp en fråga om dödförklaring enligt 2 §.

7 §

I fall som avses i 3 och 4 §§ skall Skatteverket utfärda kungörelse. Kungörelsen skall innehålla en kallelse på den försvunne att anmäla sig hos Skatteverket senast en viss dag som inte får sättas tidigare än sex månader därefter eller, om 3 § andra stycket tillämpas, två månader därefter. Kungörelsen skall även innehålla en uppmaning till var och en som kan lämna upplysningar i ärendet att inom samma tid anmäla det hos Skatteverket.

I fall som avses i 3 och 4 §§ ska Skatteverket utfärda kungörelse. Kungörelsen ska innehålla en kallelse på den försvunne att anmäla sig hos Skatteverket senast en viss dag som inte får sättas tidigare än sex månader därefter eller, om 3 § andra stycket tillämpas, två månader därefter. Kungörelsen ska även innehålla en uppmaning till var och en som kan lämna upplysningar i ärendet att inom samma tid anmäla det hos Skatteverket.

Kungörelsen skall införas i Post-

Kungörelsen ska införas i Post-

Upphävande och återbäring

11 a §

Visar det sig att den dödförklarade lever, ska Skatteverket fatta beslut om att upphäva beslutet om dödförklaring.

Ansökan om upphävande av ett beslut om dödförklaring får göras av den dödförklarade. Skatteverket får också självmant ta upp en fråga om upphävande av ett beslut om dödförklaring.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2014.

3 Ärendet och dess beredning

Skatteverket har i en promemoria som inkom den 23 maj 2012 (dnr Fi2012/2150) föreslagit ett antal förtydliganden och ändringar i lagen (2005:130) om dödförklaring, benämnd DFL. Lagen trädde i kraft den 1 april 2005 och handläggningen av ärenden om dödförklaring flyttades därigenom över från allmän domstol till Skatteverket.

Europarådet har den 9 december 2009 antagit en rekommendation, CM/Rec(2009)12 of the Committee of Ministers to member states on principles concerning missing persons and the presumption of death. Europarådets rekommendation har arbetats fram för att uppnå större enighet bland Europarådets medlemmar speciellt genom att främja antagandet av gemensamma regler i rättsliga frågor. Rekommendationen är inte bindande.

Skatteverket har med anledning av Europarådets rekommendation och Skatteverkets erfarenhet av sju års tillämpning av DFL gjort en översyn av lagen och dess tillämpning. Promemorians lagförslag finns i *bilaga 1*. Skatteverkets promemoria har remissbehandlats. En förteckning av remissinstanserna finns i *bilaga 2*. En remissammanställning finns tillgänglig i Finansdepartementet (dnr Fi2012/2150).

I denna proposition redovisas förslagen till ändringar i DFL.

Lagrådet

Regeringen beslutade den 25 april 2013 att inhämta Lagrådets yttrande över det lagförslag som finns i *bilaga 3*. Lagrådets yttrande finns i *bilaga 4*. Lagrådet har lämnat förslaget utan erinran. I förhållande till lagrådsremissen har en redaktionell ändring gjorts i lagtexten.

4 Gällande rätt

4.1 Allmänt om dödförklaring

När någon avlider i Sverige ska ett dödsbevis som regel utfärdas. Enligt 2 § lagen (1987:269) om kriterier för bestämmande av människans död ankommer det på läkare att i överensstämmelse med vetenskap och beprövad erfarenhet fastställa att döden inträtt. Läkaren ska sedan enligt 4 kap. 2 och 3 §§ begravningslagen (1990:1144) utan dröjsmål utfärda dödsbevis. För att ett dödsbevis ska kunna utfärdas förutsätts dock att den avlidnes kropp helt eller delvis går att undersöka. Om en person är försvunnen och ingen kropp går att återfinna får i stället institutet dödförklaring användas.

Lagen (2005:130) om dödförklaring, benämnd DFL, trädde i kraft den 1 april 2005. Tidigare fanns reglerna om dödförklaring i ärvdebalken. I och med tillkomsten av DFL flyttades handläggningen över till Skatteverket och en särskild nämnd inrättades inom Skatteverket för denna ärendegrupp, se förordningen (2007:780) med instruktion för Skatteverket.

Enligt DFL kan en person som är försvunnen dödförklaras (1 §). Detta kan ske omedelbart efter försvinnandet om det är utrett att den försvunne är död (2 §). Detsamma gäller om försvinnandet skett i samband med en naturkatastrof, stor olycka eller liknande omständigheter och det finns en mycket hög grad av sannolikhet för att den försvunne är död (3 § andra stycket). Om inget av dessa villkor är uppfyllda men det med hänsyn till omständigheterna kring försvinnandet och vad som i övrigt är känt finns en hög grad av sannolikhet att denne är död får frågan om dödförklaring tas upp tidigast ett år efter försvinnandet (3 § första stycket). I andra fall än de förut nämnda får frågan om dödförklaring tas upp tidigast fem år efter försvinnandet (4 §).

Ansökan om dödförklaring får göras av den försvunnes make, sambo eller arvinge. Även annan vars rätt kan bero av dödförklaringen får ansöka (5 § första stycket). Till den gruppen hör bl.a. den försvunnes borgenärer. God man för den försvunne har däremot inte godtagits som sökande.

Beslut i frågor om dödförklaring som avses i 2 och 3 §§ ska fattas av en särskild nämnd inom verket. Om det finns särskilda skäl, får verket bestämma att nämnden ska fatta beslut även i annat enskilt ärende enligt denna lag (10 § första stycket).

I de fall där det inte är utrett att den försvunne är död men frågan har prövats enligt DFL ska kungörelse utfärdas av Skatteverket (7 § första stycket). Har nämnden för dödförklaring prövat frågan om dödförklaring är det också nämnden som beslutar om dödförklaring efter det att tiden för kungörelse har gått ut.

Kungörelse ska införas i både Post- och Inrikes Tidningar och ortstidning (7 § andra stycket).

Beslut om dödförklaring skickas till sökanden och för registrering till folkbokföringen inom Skatteverket.

I 12 § DFL finns regler om återbäring av egendom i fall då det visar sig att den som blivit dödförklarad lever.

Skatteverket har sedan den 1 april 2005 till och med 2011 hanterat ca 450 ärenden om dödförklaring och av dessa ärenden har ungefär hälften lett till beslut om dödförklaring.

5 Överväganden och förslag

5.1 Behovet av regelförändringar

Regeringen delar promemorians bedömning att förtydliganden och ändringar behöver göras i lagen (2005:130) om dödförklaring, benämnd DFL, så att reglerna blir tydligare såväl för dem som prövar frågor om dödförklaring som för dem som ansöker om eller har andra intressen gällande en persons dödförklaring. Ändringarna gäller lagens omfattning, kungörelsefrågor, sökandekretsen och upphävande av beslut om dödförklaring. Nedan lämnas en närmare redogörelse för regeringens förslag.

Regeringens förslag: Lagen kompletteras med ett förtydligande att lagen är tillämplig endast om den försvunna personen kan befaras vara död.

Promemorians förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Ingen av remissinstanserna har någon invändning mot förslaget.

Skälen för regeringens förslag: I 1 § DFL stadgas att ”Är någon försvunnen, får han eller hon dödförklaras enligt denna lag.” I Europarådets rekommendation CM/Rec(2009)12 del I definieras begreppet ”försvunnen person” som en fysisk person vars existens har blivit osäker eftersom han eller hon har försvunnit spårlöst och det inte finns några tecken på att han eller hon lever (In this recommendation, a ”missing person” is a natural person whose existence has become uncertain, because he or she has disappeared without trace and there are no signs that he or she is alive).

Det finns många olika situationer som medför att en person kan anses vara försvunnen. I kommentarerna till Europarådets rekommendation, princip 1 p. 26, anges att rekommendationen tar sikte på fall då en person förmodas vara död men inte gäller för de situationer där en person har bestämt sig för att försvinna, t.ex. när någon lämnat sitt hemvist för en avsevärd tid eller när en patient som varit på sjukhus under lång tid inte återvänder.

En förutsättning för att någon ska kunna dödförklaras enligt DFL är att personen kan antas vara död. Detta återges emellertid inte i lagtexten. I författningskommentaren till DFL anges dock att lagen gäller försvunna personer som befaras omkomna (prop. 2004/05:88 Nya regler om dödförklaring s. 24). För att förtydliga lagens tillämpningsområde föreslår regeringen att det i 1 § DFL uttryckligen anges att det kan befaras att den försvunne är död. Förslaget innebär ingen ändring i sak.

Lagförslaget

Förslaget föranleder ändring i 1 § DFL.

5.3 Publicering av kungörelse

Regeringens förslag: Kungörelse ska publiceras i ortstidning bara om det finns skäl för det.

Promemorians förslag: Överensstämmer delvis med regeringens förslag. I promemorian föreslås att kungörelse ska publiceras i ortstidning om särskilda skäl talar för det.

Remissinstanserna: *Riksdagens ombudsmän* föreslår att regleringen utformas efter mönster från delgivningslagen (2010:1932). *Hovrätten över Skåne och Blekinge* och *Kammarrätten i Jönköping* anser att det i motiven bör preciseras eller exemplifieras situationer då kungörande i ortstidning bör ske. *Svensk försäkring* avstyrker förslaget att publicering

normalt endast ska ske i Post- och Inrikes Tidningar, eftersom den tidningen normalt inte läses av den genomsnittliga privatpersonen. Den lokala ortstidningen är i dagsläget fortfarande en bättre kanal för att nå privatpersoner med ytterligare information i ärendet. Alternativt bör en digital publicering i en publikation som läses av en bred krets övervägas.

Skälen för regeringens förslag: I förfarandet med prövning av en ansökan om dödförklaring ingår ofta ett kungörelseförfarande. Skatteverket ska utfärda kungörelse i fall som avses i 3 och 4 §§, dvs. dödförklaring då det inte är utrett att den försvunne är död (3 §) och andra fall än 2 och 3 §§ (4 §). 2 § avser fall då det är utrett att den försvunne är död. När kungörelse ska utfärdas, ska kungörelse införas i både Post- och Inrikes tidningar och ortstidning (7 §). Genom detta förfarande anmodas den försvunne att anmäla sig om han eller hon är i livet och andra personer som har kännedom om den försvunne som har betydelse för prövningen uppmanas att lämna sådana upplysningar. Genom förfarandet kan uppgifter som styrker eller talar mot att den försvunne är avliden komma att tillföras ärendet. Det finns en stor mängd författningar där kungörelse används, och det varierar i dessa huruvida kungörelse ska utfärdas i både Post- och Inrikes Tidningar och ortstidning, eller bara i endera (se t.ex. prop. 2005/06:96 Elektroniskt kungörande i Post- och Inrikes Tidningar s. 5).

Sedan den 1 januari 2007 publiceras Post- och Inrikes Tidningar på Bolagsverkets webbplats på Internet (prop. 2005/06:96). Kungörelserna är under hela kungörelsetiden sökbara bl.a. efter publiceringsdatum, typ av kungörelse, kungörelseobjekt (efter namn eller personnummer) och uppgiftslämnare. Förutsättningarna att nå den som söks för delgivning eller den som har upplysningar om denne har därmed ökat väsentligt, eftersom kungörelserna fått en mycket bättre spridning än tidigare. Det får sägas gälla särskilt när den som söks eller den som kan lämna uppgifter om den som söks befinner sig utomlands.

I Europarådets rekommendation del II princip 9:2 och i punkt 53 i kommentaren till rekommendationen behandlas frågor om publicering. Där skrivs att ny teknologi som Internet ska användas och att annonsering i papperstidningar inte automatiskt ska användas, speciellt med tanke på kostnaden för en sådan publicering.

Skatteverket har bara i ett fåtal ärenden om dödförklaring fått in ytterligare information som en direkt följd av en kungörelse i ortstidning. Av de ca 500 ärenden som Skatteverket haft sedan lagen trädde i kraft har i endast två fall där kungörelse utfärdats, information om den försvunne kommit in till Skatteverket. I ett av fallen var informationen inte väsentlig för ärendets utgång. Det är således sällan som en kungörelse faktiskt bidrar med något. Det finns därför skäl att överväga en förändring av reglerna om kungörelse. I Ds 2003:42 Elektroniskt kungörande föreslogs att Post- och Inrikes Tidningar skulle flyttas till en elektronisk tidning, men som framgår ovan valdes en annan lösning, publicering på Bolagsverkets webbplats. I denna Ds gjordes en del överväganden kring allmänna utgångspunkter för framtida kungöranderegler. Det sägs bl.a. följande: "En utgångspunkt vid övervägandet av nya kungöranderegler bör vara att offentliggörandet garanterar en effektiv informationsspridning. En annan utgångspunkt bör vara att kostnaderna för kungörandet kan hållas på en rimlig nivå. Det är vidare

Prop. 2012/13:158 önskvärt att reglerna är konsekventa och anpassade till den tänkta målgruppen och att modern teknik utnyttjas för att göra informationen bättre tillgänglig. Behovet av information över gränserna måste också beaktas. Samtidigt får givetvis inte rättssäkerhetsintresset eller hänsynen till den enskildes integritet åsidosättas” (s. 197). Regeringen anser att dessa bedömningar har fog för sig även idag.

Som framgår ovan utfärdas kungörelse i Post- och Inrikes Tidningar på ett enkelt sätt. Publicering i ortstidning sker dock inte elektroniskt och är en mer resurskrävande åtgärd. Mycket talar för att en publicering i ortstidning ofta kan uteslutas. Regeringen anser därför att publicering i ortstidning inte bör ske per automatik, utan att det ska ske efter en prövning. Det kan finnas situationer där det kan vara lämpligt att komplettera en publicering på Internet med en kungörelse i ortstidning. Som exempel kan nämnas om det framgår av handlingarna att det gäller en person som har svagt socialt nätverk och det är svårt att få fram tillräckligt med information om omständigheterna vid försvinnandet för att avgöra ärendet, eller när det gäller en person som verkar ha brutit med de närmaste anhöriga. Möjligheten att publicera en kungörelse i ortstidning bör således finnas kvar, men som ett undantag. Detta kan således medföra att kungörelse normalt kommer att ske endast i Post- och Inrikes Tidningar vilket *Svensk försäkring* har invänt mot. Nedan följer dock förslag som innebär att kungörelse i ortstidning kan komma att ske i större utsträckning än vad som följer av promemorians förslag.

Frågan är därefter vilken utformning bestämmelsen bör ha. Regeringen anser i likhet med *Svensk försäkring* att den lokala ortstidningen är en bra kanal för att nå privatpersoner. I promemorian föreslås att kungörelse ska ske i ortstidning om särskilda skäl talar för det. Regeringen anser att det är för långtgående att kräva särskilda skäl, utan bedömer att det är tillräckligt att det finns skäl för kungörelse i ortstidning. Bestämmelsen bör enligt regeringens mening således lyda ”Kungörelsen ska införas i Post- och Inrikes Tidningar och, om det finns skäl till det, i ortstidning”. En sådan formulering återfinns också i den tämligen nya delgivningslagen (2010:1932), nämligen vid kungörelsedelgivning när delgivningsmottagaren saknar känt hemvist (48 § delgivningslagen). *Riksdagens ombudsmäns* förslag att regleringen utformas efter mönster från delgivningslagen tillmötesgås också härigenom.

Lagförslaget

Förslaget föranleder ändring i 7 § DFL.

5.4 Beslut om dödförklaring efter kungörelse

Regeringens bedömning: Promemorians förslag om ändrade regler för nämndens medverkan vid beslut om dödförklaring bör inte genomföras. Beslut om att dödförklara en person i vissa fall bör även fortsättningsvis fattas av nämnden.

Promemorians förslag: Överensstämmer inte med regeringens bedömning. När beslut om kungörelse har fattats av nämnden och inget

nytt därefter har tillförts i ärendet, ska Skatteverket, utan nämndens medverkan, få fatta beslut om dödförklaring. Skatteverket ska också utan nämndens medverkan få fatta beslut om avskrivning när ansökan återkallats eller det har konstaterats att den försvunne är död.

Remissinstanserna: *Riksdagens ombudsmän* föreslår en annan lösning om nämndens medverkan anses behöva begränsas. Det är då lämpligare att det föreskrivs att ett beslut om kungörelse och andra åtgärder för beredningen av ärendet får fattas utan nämnd. Det är viktigare att den kvalificerade sammansättningen används när ärendet avgörs än under beredningen. *Hovrätten över Skåne och Blekinge* ifrågasätter behovet av den föreslagna ändringen. Några närmare skäl har inte presenterats och eftersom det rör sig om ett fåtal ärenden per år torde de ekonomiska vinsterna vara begränsade. När det gäller att ett beslut om avskrivning av ett ärende får fattas utan nämnd om det har konstaterats att den försvunne är död, utgår hovrätten från att detta avser situationen där man kan utfärda dödsbevis.

Skälen för regeringens bedömning: Enligt 10 § första stycket DFL ska beslut i frågor om dödförklaring som avses i 2 och 3 §§ fattas av en särskild nämnd inom verket. Om det finns särskilda skäl, får verket bestämma att nämnden ska fatta beslut även i ett annat enskilt ärende enligt denna lag. Som skäl till att inrätta en särskild nämnd angavs i förarbetena till DFL att det fanns ett behov av att åstadkomma en enhetlig tillämpning inom Skatteverket (2004 ersattes Riksskatteverket och de dåvarande tio skattemyndigheterna av Skatteverket). Det bedömdes alljämt finnas ett behov av samordning eller i vart fall uttalanden från centralt håll. Det angavs också att vissa ärendekategoriernas särskilda karaktär – i fråga om bevisvärdering och bedömning i övrigt – gjorde att det var påkallat med en sådan ordning för beslutsfattandet (prop. 2004/05:88 s. 21).

Skatteverket får in ungefär 60-70 ansökningar om dödförklaring per år. Av dessa beslutas ungefär hälften av nämnden och hälften av Skatteverket. Av 7 § följer att Skatteverket ska utfärda kungörelse i fall som avses i 3 och 4 §§. Skatteverket har i sin promemoria angett att förfarandet i dag är sådant att när nämnden tar upp ett ärende och finner att den försvunna personen med tillämpning av 3 § DFL kan dödförklaras, beslutar nämnden att kungörelse ska utfärdas. Detta kan också ibland ske i fall som avses i 4 §, nämligen om det finns särskilda skäl. Skatteverket utfärdar kungörelsen, som innehåller en kallelse på den försvunne att anmäla sig hos Skatteverket senast en viss dag samt uppmaningar till var och en som kan lämna upplysningar i ärendet att anmäla det till Skatteverket. När kungörelsetiden har gått ut tar nämnden upp ärendet igen. Har inget nytt tillkommit i ärendet beslutar nämnden om dödförklaring. Det är mycket ovanligt att det kommer in ny information efter kungörelse (se avsnitt 5.3).

För att förenkla förfarandet i de fall då det är nämnden som fattat beslutet om att utfärda kungörelse och det därefter inte har kommit in någon ytterligare information föreslås i promemorian att Skatteverket ska kunna besluta om dödförklaring utan att ärendet åter behöver tas upp i nämnden. Vidare föreslås i promemorian att Skatteverket ska kunna fatta beslut om avskrivning utan nämnd när ansökan återkallats eller det har konstaterats att den försvunne är död.

Prop. 2012/13:158 Regeringen delar dock inte promemorians bedömning. Även om Skatteverkets beskrivning ger bilden att nämnden i praktiken har tagit ställning till frågan om dödförklaring när den fattar ett beslut om kungörelse, kan det inte förutsättas att det förhåller sig på det sättet. Beslut om kungörelse är en del i handläggningen inför ett eventuellt beslut om dödförklaring. Lagstiftaren har vid lagens tillkomst ansett att frågorna om dödförklaring enligt 2 och 3 §§ (samt vissa ytterligare fall, om särskilda skäl finns) bör bedömas av en nämnd och tydligt redovisat skälen för detta. Regeringen ser, i likhet med *Riksdagens ombudsmän* och *Hovrätten över Skåne och Blekinge*, inte skäl att nu frångå detta. Reglerna bör således enligt regeringens mening inte ändras. Det saknas tillräckligt med beredningsunderlag för att bedöma frågan om möjligheten till avskrivning utan nämnd, varför inte heller detta förslag bör genomföras.

5.5 Utvidgning av sökandekretsen

Regeringens förslag: Även god man, förvaltare och förmyndare enligt föräldrabalken ska vara behöriga att ansöka om dödförklaring. Den gode mannen ska vara förordnad enligt 11 kap. föräldrabalken.

Promemorians förslag: Överensstämmer delvis med regeringens förslag. I promemorian föreslås en utvidgning enbart avseende gode män.

Remissinstanserna: Flera remissinstanser, såsom *Riksdagens ombudsmän*, *Socialstyrelsen*, *Länsstyrelsen i Västra Götalands län* och *Svenska Bankföreningen*, påtalar behovet av att specificera vilken sorts god man som avses, och väcker också frågan om inte även andra legala ställföreträdare, t.ex. förvaltare eller förordnad förmyndare, bör inkluderas i förslaget. Detta bl.a. med tanke på likheterna i gode mäns och förvaltares roll, samt likheter som kan uppstå i samband med avveckling av uppdragen, och att regleringen kommer att halta om de inte behandlas lika i aktuella situationer. *Riksdagens ombudsmän* anser att underlaget inte är tillräckligt för att de ska kunna yttra sig över behovet av utvidgning av sökandekretsen. De anser att det framgår av motiveringen att det rör sig om gode män för personer som är försvunna, och det torde således vara fråga om gode män som förordnats med stöd av 11 kap. 3 § första stycket 1–4 föräldrabalken. *Försäkringskassan* välkomnar förslaget om att utvidga kretsen som kan ansöka om dödförklaring till att omfatta god man. *Länsstyrelsen i Västra Götalands län* uppger att utredningen hänvisat till att det tidigare hävdats att en god man kan hamna i en intressekonflikt, men beskriver inte närmare en sådan intressekonflikt. Inte heller berörs på vilket sätt överförmyndarens tillsynsverksamhet skulle leda till att risken för felaktigt grundade ansökningar kan uteslutas. Det krävs enligt länsstyrelsen en större tydlighet i dessa avseenden för att det ska kunna gå att ta ställning till relevansen i utredningen. *Kammarkollegiet* delar uppfattningen att den tillsynsverksamhet som utövas av överförmyndare och överförmyndarnämnd normalt säkerställer att ogrundade ansökningar inte inges till Skatteverket, men rekommenderar med tanke på frågans stora betydelse

att en ansökan av god man får ske först efter godkännande av överförmyndarnämnd. Med nu gällande regler ska den gode mannen, om han inte hittat någon anhörig till den försvunne, ta kontakt med Allmänna arvsfonden för att undersöka om fonden såsom arvinge önskar ansöka om dödförklaring. Kollegiet är ställföreträdare för Allmänna arvsfonden och kan konstatera att någon förfrågan från god man inte förekommit i någon mätbar utsträckning. *Sveriges Kommuner och Landsting* tillstyrker utvidgningen av sökandekretsen och såsom anförs i promemorian kommer möjligheten för god man att kunna ansöka om dödförklaring att förenkla dennes uppdrag att avsluta uppdraget, och likaså kommer troligtvis kostnaderna för den gode mannens förvaltning att minska om detta förslag genomförs.

Skälen för regeringens förslag: Enligt 5 § DFL får en ansökan om dödförklaring göras av den försvunnes make eller sambo eller arvinge. I andra fall än dem som avses i 3 § andra stycket får ansökan också göras av annan vars rätt kan bero av dödförklaringen. Skatteverket får självmant ta upp en fråga om dödförklaring enligt 2 §. God man anses inte få ansöka om dödförklaring. Redan i förordningen från år 1854 angående dödförklaring, som i princip rörde verkan av dödförklaring avseende den försvunnes kvarlåtenskap, utslöts god man som sökande. Då fick endast den som ägde rätt till den försvunnes kvarlåtenskap ansöka. Genom införandet av 1933 års lag om boutredning och arvskifte utökades kretsen ansökningsberättigade. Rätten att ansöka tillkom då den bortovarandes make, arvinge eller annan, vars rätt kunde bero av dödförklaringen.

Vid ett flertal tillfällen har det förekommit att en god man för en försvunnen person har ansökt om dödförklaring hos Skatteverket. Skatteverket har i dessa fall avvisat ansökan eftersom en god man inte kan anses vara en behörig sökande. Vid något tillfälle där det inte funnits någon behörig sökande har Skatteverket självmant utrett och prövat frågan. De fall som varit aktuella är där en god man har att förvalta egendom för en person som är försvunnen och där det inte har gått att hitta någon behörig sökande om dödförklaring. Om den gode mannen i dessa fall inte hittat någon som är närstående till den försvunne återstår för den gode mannen att ta kontakt med Allmänna arvsfonden för att undersöka om de är intresserade av att ansöka om dödförklaring. Allmänna arvsfonden ska då ta ställning till om den tror att den är en eventuell arvtagare m.m. och därefter besluta om en eventuell ansökan om dödförklaring. Många gånger saknas dock skäl för Allmänna arvsfonden att gå in med en ansökan. För den gode mannen blir det då svårt att avsluta sitt uppdrag.

Regler om god man finns främst i föräldrabalken, huvudsakligen i 11 kap. I vissa fall kan det finnas hinder för en person att själv tillvarata sina intressen, och då kan en domstol utse en god man. I uppdraget kan t.ex. ingå att förvalta egendom, delta i rättshandling eller bevaka någons rätt i ett dödsbo. Precis som ett flertal remissinstanser påpekar finns det dock i föräldrabalken regler även om andra förordnade ställföreträdare. Om en person är ur stånd att vårda sig eller sin egendom kan rätten i stället för god man förordna en förvaltare, vilket också regleras i 11 kap. föräldrabalken. När det gäller underåriga är vårdnadshavare, eller den eller de som har förordnats särskilt till vårdnadshavare, förmyndare för

Prop. 2012/13:158 den underårige. Det kan dock också förordnas en förmyndare (förordnad förmyndare), vilket regleras i 10 kap. föräldrabalken. För förordnad förmyndare gäller huvudsakligen samma bestämmelser som för god man som har förordnats för att förvalta myndiga huvudmäns egendom.

Frågan är om det idag finns bärande skäl mot att en god man (eller andra såsom förvaltare eller förordnad förmyndare) ska kunna göra en ansökan om dödförklaring. Idag finns regler om tillsyn över gode män, förmyndare och förvaltare. Överförmyndaren ska enligt närmare bestämmelser i 16 kap. föräldrabalken utöva tillsyn över förmyndares, gode mäns och förvaltares verksamhet. Vid tillsynen ska överförmyndaren särskilt se till att den enskildes tillgångar i skälig omfattning används för hans eller hennes nytta och att tillgångarna i övrigt är placerade så att tillräcklig trygghet finns för deras bestånd och så att de ger skälig avkastning (16 kap. 1 § föräldrabalken).

Europarådets rekommendation behandlar vem som får göra en ansökan om dödförklaring. En ansökan får göras av den som visar ett legitimt intresse eller av en myndighet som utsetts för detta syfte (A request for a declaration of presumed death may be lodged by any person or body demonstrating a legitimate interest or by an authority designated by the state for this purpose). Detta anges i princip 3. Kommentaren till rekommendationen anger gällande ”persons demonstrating a legitimate interest” att detta kan vara ett intresse inom familjerätten, dvs. ett intresse hos personer som är nära förbundna (connected) med den försvunna personen, såsom make/maka eller registrerad partner, men även sådana som kan ha ett arvsrelaterat intresse, eller något annat ekonomiskt intresse i en dödförklaring, såsom borgenärer (creditors), arbetsgivare eller arbetstagare till den försvunne personen. Rekommendationen synes således avse en större krets personer än de som regleras i DFL. Om en arbetsgivare kan få göra en ansökan kan det vara svårt att utifrån principerna i rekommendationen motivera ett förbud mot en person som är utsedd att ta tillvara en persons intressen.

Regeringen anser att det inte kan sägas finnas några bärande skäl *mot* att en god man ska kunna göra en ansökan om dödförklaring. En god man får inte missbruka sin ställning och står dessutom under tillsyn. Detsamma gäller förvaltare och förordnad förmyndare. Däremot talar flera skäl *för* att en god man, förvaltare och förordnad förmyndare ska kunna göra en ansökan. Enligt Skatteverket är det angeläget att en ordning där sökandekretsen utvidgas till att även omfatta god man införs. Den tillsynsverksamhet som överförmyndare och överförmyndarnämnd (16 kap. föräldrabalken) i dag utövar av god mans verksamhet torde enligt verket kunna utesluta risken för felaktigt grundade ansökningar från god man. Härtill kommer att möjligheten för god man att ansöka om dödförklaring skulle förenkla hanteringen av avveckling av de uppdrag där t.ex. en person utan kända arvingar är försvunnen och befaras vara död.

Det skulle enligt regeringens mening i flera fall kunna framstå som märkligt om en god man inte skulle kunna få göra en ansökan. Det kan t.ex. vara fråga om en person som inte har några nära anhöriga och där den gode mannen är den enda som egentligen har en relation till den försvunne. Det framstår som olämpligt om denne inte kan avsluta uppdraget, såväl för den gode mannen själv som för t.ex. den försvunnes

arvingar. Att uppdraget löper är ju i regel kopplat till kostnader för den som har en god man. Prop. 2012/13:158

I promemorian tas bara frågan om god man upp, medan *Riksdagens ombudsmän*, *Socialstyrelsen*, *Länsstyrelsen i Västra Götalands län* och *Svenska Bankföreningen* har väckt frågor kring vilken sorts god man som avses och om inte även förvaltare och förordnad förmyndare bör inkluderas i förslaget. Även om Skatteverket hittills endast har fått ansökningar från gode män, bör enligt regeringens bedömning i stort sett liknande förhållanden och frågor kunna uppstå för förvaltare och förordnade förmyndare enligt föräldrabalken. Om reglerna ändras bör enligt regeringen således samtliga dessa tre kategorier inkluderas. Som nämnts ovan regleras god man främst i 11 kap. föräldrabalken. Det är gode män förordnade enligt detta kapitel som bör omfattas av förslaget.

Det kan tilläggas att god man, förvaltare och förordnad förmyndare redan idag kan ha rätt att ansöka om dödförklaring, t.ex. om de också är arvingar eller personer vars rätt kan bero av dödförklaringen, 5 § DFL.

Regeringen anser således att god man förordnad enligt 11 kap. föräldrabalken, förvaltare och förordnad förmyndare för den försvunne ska kunna ansöka om dödförklaring av den försvunne.

Kammarkollegiet som delar uppfattningen att tillsynsverksamheten normalt säkerställer att ogrundade ansökningar inte inges till Skatteverket rekommenderar ändå att en ansökan om dödförklaring av en god man bör godkännas av överförmyndarnämnden. Regeringen bedömer inte att detta är behövligt.

Lagförslaget

Förslaget föranleder ändring i 5 § första stycket DFL.

5.6 Beslut att upphäva dödförklaring

Regeringens förslag: Skatteverket ska besluta om upphävande av beslut om dödförklaring när det visar sig att den dödförklarade lever. Ansökan om upphävande ska kunna göras av den dödförklarade. Skatteverket ska också självmant kunna pröva frågan.

Regeringens bedömning: Promemorians förslag att det för återbäring av egendom ska krävas att det finns ett beslut om upphävande av beslut om dödförklaring bör inte genomföras. Promemorians förslag att ett beslut om upphävande inte ska kunna överklagas bör inte heller genomföras.

Promemorians förslag: Överensstämmer delvis med regeringens förslag. Det föreslås dock att Skatteverket ska ha fattat ett beslut om upphävande av dödförklaring för att reglerna om återbäring av egendom ska kunna tillämpas. Det föreslås också en bestämmelse om att beslut om upphävande inte ska kunna överklagas.

Remissinstanserna: *Riksdagens ombudsmän* tillstyrker förslaget att Skatteverket ska kunna besluta om dödförklaring, men avstyrker en särskild reglering av överklagandemöjligheten i dessa rimligen mycket sällan förekommande ärenden. *Hovrätten över Skåne och Blekinge* anser

Prop. 2012/13:158 att det är svårt att överblicka vilka beslut som inte kan överklagas och det saknas närmare redovisning av utredarens överväganden i denna del. Enligt hovrätten bör t.ex. ett beslut om hävning av dödförklaring kunna överklagas t.ex. av den som mottagit egendom bl.a. mot bakgrund av att ett beslut enligt föreslagna 11 a § får konsekvenser även för återbäringsskyldighet enligt 12 §. *Förvaltningsrätten i Stockholm* anser att befintlig mening, som inte föreslås ändras, i 11 § om att skrivelsen med överklagande ska ges in till Skatteverket inom tre veckor från dagen för beslutet, är en mindre lyckad ordning och att den bör utgå. I stället skulle då den allmänna bestämmelsen i 23 § förvaltningslagen (1986:223) gälla, att skrivelsen med överklagande ska ha kommit in till Skatteverket inom tre veckor från den dag då klaganden fick del av beslutet. *Svenska Bankföreningen* väcker frågan om det inte av lagtexten bör framgå att ansökan om upphävande av beslut om dödförklaring får göras endast av den dödförklarade.

Skälen för regeringens förslag: Undantagsvis händer det att en person som blivit dödförklarad visar sig leva. Det finns dock ingen reglering för hur det förhållandet att en dödförklarad person visar sig vara levande ska fastslås. Det finns inget förfarande för ett beslut eller annat dokument som kan utgöra underlag för t.ex. registrering i folkbokföringsdatabasen. Det finns dock bestämmelser om återbäring av egendom i fall då det visar sig att den dödförklarade lever (12 § DFL).

I förarbetena till DFL beskrivs tidigare gällande regler om dödförklaring i ärvdabalken. Av beskrivningen framgår att en presumtion om att någon är död kan motbevisas, och att syftet med regleringen om återbäring är att tillhandhålla en lösning när det råder ovisshet om huruvida en person lever eller är död. Skulle det visa sig att den dödförklarade lever, faller presumtionen och någon särskild talan om upphävande av dödförklaringen behövs inte för att åstadkomma detta (prop. 2004/05:88 s. 12).

Lagrådet behandlade i sitt yttrande över lagrådsremissen till DFL frågor kring detta. Lagrådet ansåg att en möjlighet skulle kunna vara att Skatteverket fattar ett beslut om undanröjande eller hävning av dödförklaringen. Rättelse kan också ske genom resning. Man kan fråga sig om Skatteverkets ändringsbeslut är bindande t.ex. vid en tvist om återbäring, i så fall naturligtvis med rätt för den som mottagit egendomen att överklaga ändringsbeslutet, eller om svaranden i ett återbäringsmål där har frihet att bestrida att den försvunne lever även om Skatteverket hävt dödförklaringen. Lagrådet ansåg att det i lagen kunde behöva införas en bestämmelse där Skatteverket skulle kunna häva eller undanröja en dödförklaring om den försvunne visar sig leva och kan styrka sin identitet. I propositionen angavs att det inte fanns underlag för regeringens ställningstagande i dessa hänseenden och att de väckta frågorna därför inte kunde leda till någon lagstiftningsåtgärd (prop. 2004/05:88 s. 23).

I Europarådets rekommendation, princip 7:1, stadgas att det ska finnas åtgärder som syftar till att upphäva tidigare beslut om dödförklaring. I princip 7:2 regleras vem som kan ansöka om upphävande av dödförklaring, nämligen den dödförklarade eller den som visar ett legitimt intresse eller en myndighet som utsetts av staten för detta syfte. Vidare anges i 7:3 att medlemsstaterna får utforma villkor för skyddet för

personer som kan komma att påverkas negativt av ett sådant besluts upphävande. Princip 9 som reglerar rätten till prövning, anger bl.a. att man ska balansera intressena hos alla som har ett legitimt intresse i en dödförklaring och den dödförklarade själv, och att detta även gäller processer om upphävande.

Uppgift om att en person lever kan komma till Skatteverkets kännedom från t.ex. anhöriga eller olika myndigheter. Den dödförklarade kan också ha fått vetskap om sin dödförklaring. Vid något tillfälle har en person ansökt om pass vid en svensk ambassad då det framkommit att personen blivit dödförklarad i Sverige. Ambassaden anmälde detta till den svenska folkbokföringen som ändrade registreringen i folkbokföringsregistret.

Vid de fåtal tillfällen då det har framkommit att en dödförklarad person lever har informationen lämnats till folkbokföringen där en enskild tjänsteman utan några särskilda formkrav har upphävt dödförklaringen genom att återregistrera personen i folkbokföringsregistret. Eftersom det inte har funnits några rutiner för detta har bevisprövningen och bedömningen om vem som är behörig att lämna uppgifter till Skatteverket kunnat variera från fall till fall.

Regeringen delar promemorians bedömning att det vore lämpligt att ha en tydlig reglering om vad som ska ske om en dödförklarad person visar sig leva. Det bör därför i DFL tas in en regel som uttryckligen anger att Skatteverket ska upphäva beslut om dödförklaring om det visar sig att den dödförklarade lever. Det är enligt regeringens mening vidare lämpligt att föreskriva att ansökan om upphävande av dödförklaring bara kan göras av den dödförklarade själv. Därför föreslår regeringen en bestämmelse med sådan innebörd. *Svenska Bankföreningen* väcker frågan om det inte av lagtexten bör framgå att ansökan om upphävande av beslut om dödförklaring får göras endast av den dödförklarade. Detta framgår dock redan av lagförslaget. Andra personer kan enbart lämna information om att den dödförklarade lever till Skatteverket. Skatteverket bör på grundval av sådan information själv kunna pröva frågan om upphävande av dödförklaring, vilket också föreslås regleras uttryckligen.

I de fall där den dödförklarades kropp återfinns utfärdas ett dödsbevis och den döde registreras som död enligt 19 § folkbokföringslagen (1991:481). Ett särskilt beslut om upphävande av dödförklaring behövs därför inte i dessa ärenden. Har den försvunnes kropp återfunnits efter det att ansökan om dödförklaring gjorts men innan beslut om dödförklaring fattats, ska ärendet om dödförklaring avskrivas och registrering av dödsfallet göras enligt 19 § folkbokföringslagen. Medför dödsbeviset att dödsdagen ändras, ska den nya dödsdagen tillämpas vid eventuell återbäring. Detta förfarande används redan idag och det behövs således inga författningsändringar avseende detta.

I promemorian föreslås också att det ska krävas att Skatteverket har fattat ett beslut om upphävande av dödförklaring för att reglerna om återbärande av egendom ska kunna tillämpas. I promemorian framförs som skäl att ett beslut om upphävande tydliggör när reglerna om återbäring blir aktuella och att den som tillträtt egendom med anledning av beslut om dödförklaring på så sätt får bättre förutsättningar att ta till vara sin rätt vid återbäring. Ingen av remissinstanserna har haft några invändningar mot förslaget.

Prop. 2012/13:158 Regeringen anser dock att förslaget är problematiskt. Frågor om återbäring av egendom prövas av allmän domstol i den ordning som gäller för tvistemål (prop. 2004/05:88 s. 29). Det är således en civilrättslig process. När det gäller institutet dödförklaring har det i förarbetena uttalats att en domstols beslut om dödförklaring inte upphäver den försvunnes rättskapacitet och inte heller särskilda rättigheter som tillkommer honom eller andra rättsförhållanden knutna till hans person. Vidare är lagstiftarens mening med institutet inte att förhindra någon att åtnjuta en rättighet som behörigen kan styrkas utan endast att ge en reglering av rättsläget när det är oklart om en person lever eller är död. Skulle någon under återopande av dödförklaringen förvägra den återkomne hans rätt, kan denne utan hinder av dödförklaringens laga kraft göra sina anspråk gällande i särskild rättegång (SOU 1998:110 Makes arvsrätt, dödsboförvaltare och dödförklaring, s. 297 och NJA II 1933 s. 619). Regeringen anser att det är viktigt att dessa förhållanden gäller även fortsättningsvis. Reglerna om dödförklaring ska alltså inte inskränka den försvunna personens rättigheter och möjligheter. En person som har dödförklarats enligt DFL bör således enligt regeringens mening inte vara beroende av att Skatteverket har fattat ett beslut om upphävande av dödförklaring för att kunna föra en talan om återbäring i allmän domstol. Promemorians förslag bör därför inte genomföras. Att reglerna om återbäring förblir oförändrade innebär enligt regeringens bedömning inte att andra intressen, såsom intressen hos en person som har tillrätt egendom, inte kan tillgodoses i en process om återbäring.

I promemorian föreslås också att ett beslut om upphävande av dödförklaring inte ska kunna överklagas. Som framgår ovan har ett antal remissinstanser, såsom *Riksdagens ombudsmän* och *Hovrätten över Skåne och Blekinge*, haft invändningar mot förslaget. Vidare har Lagrådet tagit upp den frågan när DFL skulle införas. Även Europarådets rekommendation kan tolkas emot ett sådant överklagandeförbud, då inte bara den dödförklarades utan även andras intressen ska iaktas. Regeringen bedömer att det kan finnas situationer då någon annan än den dödförklarade själv kan ha befogade skäl att rikta invändningar mot ett beslut om upphävande av en dödförklaring. Promemorians förslag bör därför inte genomföras. I stället gäller sedvanliga överklaganderegler. Några ändringar i DFL föreslås således inte i detta avseende.

Förvaltningsrätten i Stockholm vill ändra på en befintlig regel om att överklagandetiden räknas från tiden för beslutet i stället för tiden då klaganden fick del av beslutet. Fullföljdstiden om tre veckor från dagen för beslut överensstämmer med vad som gällde vid överklagande av tingsrättens beslut om dödförklaring enligt tidigare gällande 25 kap. ärvdabalken (prop. 2004/05:88 s. 28). Regeringen anser inte att regeln bör utgå.

Lagförslagen

Förslaget föranleder att en ny bestämmelse, 11 a §, tas in i lagen och att det närmast före 11 a § tas in en ny rubrik.

6.1 Offentligfinansiella konsekvenser

Förslagen bedöms inte medföra några offentligfinansiella konsekvenser, se avsnitt 6.2 om Skatteverket. När det gäller överförmyndaren står redan idag gode män, förvaltare och förordnade förmyndare under överförmyndarens tillsyn. Någon nämnvärd förändring i överförmyndarens verksamhet kan inte förväntas med anledning av förslaget att även gode män, förvaltare och förordnade förmyndare ska kunna ansöka om dödförklaring. Att kretsen som kan ansöka om dödförklaring utökas och att en ny beslutstyp införs då Skatteverket ska besluta om upphävande av dödförklaring om den försvunne visar sig leva, kan leda till en försumbar ökning av mål i de allmänna förvaltningsdomstolarna. Kostnaderna för denna eventuella ökning bedöms rymmas inom befintliga ramar inom utgiftsområdet.

6.2 Konsekvenser för Skatteverket

De lämnade förslagen kommer att medföra besparingar för Skatteverket genom att kungörelse bara behöver publiceras i ortstidning när det finns skäl till det.

Ansökningar från god man, förvaltare eller förordnad förmyndare bedöms medföra en marginell ökning av det totala antalet ansökningar.

Upphävande av beslut om dödförklaring när det visar sig att personen lever bidrar till god kvalitet i Skatteverkets folkbokföringsregister.

6.3 Konsekvenser för enskilda

Förslaget att även god man ska kunna ansöka om dödförklaring innebär en möjlighet för god man att slutföra sitt uppdrag för en försvunnen person som kan befaras vara omkommen. Det innebär att kostnaderna sannolikt minskar t.ex. för den gode mannens förvaltning. Detsamma gäller förvaltare och förordnade förmyndare.

7 Författningskommentarer

7.1 Förslag till lag om ändring i lagen (2005:130) om dödförklaring

1 §

Ändringen innebär att det framgår att lagen bara omfattar ärenden där det kan befaras att en försvunnen person är död. Bestämmelsen införs i förtydligande syfte och innebär således ingen ändring i sak.

Ändringen i *första stycket* innebär att även god man, förvaltare och förordnad förmyndare för den försvunne kan ansöka om dödförklaring. Det gäller sådana som har förordnats enligt föräldrabalkens bestämmelser. När det gäller gode män gäller det sådana som har förordnats enligt 11 kap. föräldrabalken.

Ändringen i *andra stycket* innebär att ”skall” ändras till ”ska”.

7 §

Ändringen i *första stycket* innebär att ”skall” ändras till ”ska”.

Ändringen i *andra stycket* innebär att kungörelse bara behöver införas i ortstidning om det finns skäl för det.

11 a §

Paragrafen är ny.

I *första stycket* anges att Skatteverket ska fatta beslut om upphävande av beslut om dödförklaring om det visar sig att den dödförklarade lever.

Av *andra stycket* följer att den dödförklarade kan ansöka om upphävande av dödförklaring samt att Skatteverket även självmant kan pröva frågan.

Förslag till lag om ändring i lagen (2005:130) om dödförklaring

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2005:130) om dödförklaring
dels att rubriken närmast före 12 § ska utgå,
dels att i 6, 8 och 9 §§ ordet ”skall” ska bytas ut mot ”ska”,
dels att 1, 5, 7, 10, 11 och 12 §§ ska ha följande lydelse,
dels att det i lagen ska införas en ny paragraf, 11 a §, samt närmast före denna paragraf en ny rubrik av följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

1 §
 Är någon försvunnen, får han eller hon dödförklaras enligt denna lag.

1 §
 Är någon försvunnen *och kan det befaras att denne är död*, får han eller hon dödförklaras enligt denna lag.

5 §
 En ansökan om dödförklaring får göras av den försvunnes make eller sambo eller arvinge. I andra fall än dem som avses i 3 § andra stycket får ansökan också göras av annan vars rätt kan bero av dödförklaringen.

5 §
 En ansökan om dödförklaring får göras av den försvunnes make eller sambo eller arvinge. I andra fall än dem som avses i 3 § andra stycket får ansökan också göras av annan vars rätt kan bero av dödförklaringen. *Även god man för den försvunne får ansöka om dödförklaring.*

Ansökan *skall* göras hos Skatteverket.

Ansökan *ska* göras hos Skatteverket.

Skatteverket får självmant ta upp en fråga om dödförklaring enligt 2 §.

7 §
 I fall som avses i 3 och 4 §§ *skall* Skatteverket utfärda kungörelse. Kungörelsen *skall* innehålla en kallelse på den försvunne att anmäla sig hos Skatteverket senast en viss dag som inte får sättas tidigare än sex månader därefter, eller om 3 § andra stycket tillämpas, två månader därefter. Kungörelsen *skall* även innehålla en uppmaning till var och en som kan lämna upplysningar i ärendet att inom samma tid anmäla det hos Skatteverket.

7 §
 I fall som avses i 3 och 4 §§ *ska* Skatteverket utfärda kungörelse. Kungörelsen *ska* innehålla en kallelse på den försvunne att anmäla sig hos Skatteverket senast en viss dag som inte får sättas tidigare än sex månader därefter, eller om 3 § andra stycket tillämpas, två månader därefter. Kungörelsen *ska* även innehålla en uppmaning till var och en som kan lämna upplysningar i ärendet att inom samma tid anmäla det hos Skatteverket.

Kungörelsen *skall* införas i Post- och Inrikes Tidningar och ortstidning.

Kungörelsen *ska* införas i Post- och Inrikes Tidningar *samt, om särskilda skäl talar för det, även i ortstidning.*

10 §

Skatteverkets beslut i frågor om dödförklaring som avses i 2 och 3 §§ *skall* fattas av en särskild nämnd inom verket. Om det finnas särskilda skäl, får verket bestämma att nämnden *skall* fatta beslut även i annat enskilt ärende enligt denna lag.

Skatteverkets beslut i frågor om dödförklaring som avses i 2 och 3 §§ *ska* fattas av en särskild nämnd inom verket. Om det finnas särskilda skäl, får verket bestämma att nämnden *ska* fatta beslut även i annat enskilt ärende enligt denna lag.

Beslut om dödförklaring får fattas utan nämnd, om beslut om kungörelse har fattats av nämnden och inget nytt därefter har tillförts i ärendet. Detsamma gäller beslut om att avskriva ett ärende på grund av att ansökan återkallats eller att det har konstaterats att den försvunne är död.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar närmare föreskrifter om nämnden, dess ledamöter och nämndens beslutförhet.

11 §

Skatteverkets beslut i ärenden om dödförklaring får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Skrivelsen *skall* ges in till Skatteverket inom tre veckor från dagen för beslutet.

Skatteverkets beslut *enligt 8 §* i ärenden om dödförklaring får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Skrivelsen *ska* ges in till Skatteverket inom tre veckor från dagen för beslutet.

Andra beslut enligt denna lag får inte överklagas.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Upphävande och återbäring

11 a §

Visar det sig senare att den dödförklarade lever ska Skatteverket fatta beslut om att upphäva beslutet om dödförklaring av denne.

Ansökan om upphävande av beslut om dödförklaring får göras av den dödförklarade. Skatteverket

12 §

Visar det sig senare att den dödförklarade lever, skall var och en som på grund av dödförklaringen har tillträtt egendom återbära den. Detta gäller också, om det visar sig att den dödförklarade har dött på annan dag än den som angetts som dödsdag och någon annan därför har rätt till kvarlåtenskapen.

Har egendom som skall återbäras överlåtits till någon annan, är också denne återbäringsskyldig, om han eller hon inte var i god tro vid förvärvet.

När egendom återbärs, skall också avkastning betalas för tiden efter det att innehavaren fick kännedom om att någon annan hade bättre rätt till egendomen eller stämning delgavs honom eller henne. Består egendom av pengar, skall för samma tid betalas ränta enligt 6 § räntelagen (1975:635). Har innehavaren haft nödvändig kostnad för egendomen, skall kostnaden ersättas. Även nyttig kostnad skall ersättas, om kostnaden uppkom innan innehavaren fick kännedom om den andres bättre rätt eller delgavs stämning.

Har ett beslut om dödförklaring upphävts ska var och en som på grund av dödförklaringen tillträtt egendom återbära den. Detta gäller också, om det visar sig att den dödförklarade har dött på annan dag än den som angetts som dödsdag och någon annan därför har rätt till kvarlåtenskapen.

Har egendom som ska återbäras överlåtits till någon annan, är också denne återbäringsskyldig, om han eller hon inte var i god tro vid förvärvet.

När egendom återbärs, ska också avkastning betalas för tiden efter det att innehavaren fick kännedom om att någon annan hade bättre rätt till egendomen eller stämning delgavs honom eller henne. Består egendom av pengar, ska för samma tid betalas ränta enligt 6 § räntelagen (1975:635). Har innehavaren haft nödvändig kostnad för egendomen, ska kostnaden ersättas. Även nyttig kostnad ska ersättas, om kostnaden uppkom innan innehavaren fick kännedom om den andres bättre rätt eller delgavs stämning.

Denna lag träder i kraft den 1 jan 2013

Följande remissinstanser har getts möjlighet att yttra sig över Skatteverkets promemoria: Riksdagens ombudsmän, Hovrätten över Skåne och Blekinge, Kammarrätten i Jönköping, Förvaltningsrätten i Stockholm, Rikspolisstyrelsen, Migrationsverket, Socialstyrelsen, Försäkringskassan, Länsstyrelsen i Västra Götalands län, Länsstyrelsen i Jämtlands län, Kammarkollegiet, Svensk Försäkring, Svenska Bankföreningen, Sveriges advokatsamfund samt Sveriges Kommuner och Landsting.

Samtliga remissinstanser har avgivit yttrande.

Förslag till lag om ändring i lagen (2005:130) om dödförklaring

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2005:130) om dödförklaring
dels att rubriken närmast före 12 § ska utgå,
dels att 1, 5 och 7 §§ ska ha följande lydelse,
dels att det i lagen ska införas en ny paragraf, 11 a §, samt närmast före
11 a § en ny rubrik av följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

1 §

Är någon försvunnen, får han eller hon dödförklaras enligt denna lag.

Om någon som är försvunnen kan befaras vara död, får han eller hon dödförklaras enligt denna lag.

5 §

En ansökan om dödförklaring får göras av den försvunnes make eller sambo eller arvinge. I andra fall än dem som avses i 3 § andra stycket får ansökan också göras av annan vars rätt kan bero av dödförklaringen.

En ansökan om dödförklaring får göras av den försvunnes make eller sambo eller arvinge. I andra fall än dem som avses i 3 § andra stycket får ansökan också göras av

1. *någon annan vars rätt kan bero av dödförklaringen, eller*
2. *god man enligt 11 kap. föräldrabalken, förvaltare eller förordnad förmyndare för den försvunne.*

Ansökan *skall* göras hos Skatteverket.

Ansökan *ska* göras hos Skatteverket.

Skatteverket får självmant ta upp en fråga om dödförklaring enligt 2 §.

7 §

I fall som avses i 3 och 4 §§ *skall* Skatteverket utfärda kungörelse. Kungörelsen *skall* innehålla en kallelse på den försvunne att anmäla sig hos Skatteverket senast en viss dag som inte får sättas tidigare än sex månader därefter, eller om 3 § andra stycket tillämpas, två månader därefter. Kungörelsen *skall* även innehålla en uppmaning till var och en som kan lämna upplysningar i ärendet att inom samma tid anmäla det hos Skatteverket.

I fall som avses i 3 och 4 §§ *ska* Skatteverket utfärda kungörelse. Kungörelsen *ska* innehålla en kallelse på den försvunne att anmäla sig hos Skatteverket senast en viss dag som inte får sättas tidigare än sex månader därefter, eller om 3 § andra stycket tillämpas, två månader därefter. Kungörelsen *ska* även innehålla en uppmaning till var och en som kan lämna upplysningar i ärendet att inom samma tid anmäla det hos Skatteverket.

Prop. 2012/13:158 Bilaga 3 Kungörelsen *skall* införas i Post- och Inrikes Tidningar och ortstidning.

Kungörelsen *ska* införas i Post- och Inrikes Tidningar och, *om det finns skäl för det*, i ortstidning.

Upphävande och återbäring

11 a §

Visar det sig senare att den dödförklarade lever, ska Skatteverket fatta beslut om att upphäva beslutet om dödförklaring.

Ansökan om upphävande av ett beslut om dödförklaring får göras av den dödförklarade. Skatteverket får också självmant ta upp en fråga om upphävande av ett beslut om dödförklaring.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2014.

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2013-05-07

Närvarande: F.d. justitieråden Susanne Billum och Dag Victor samt justitierådet Annika Brickman.

Ändringar i lagen om dödförklaring

Enligt en lagrådsremiss den 25 april 2013 (Finansdepartementet) har regeringen beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

lag om ändring i lagen (2005:130) om dödförklaring.

Förslaget har inför Lagrådet föredragits av rättssakkunniga Leena Reinikainen.

Lagrådet lämnar förslaget utan erinran.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 23 maj 2013

Närvarande: Statsministern Reinfeldt, ordförande, och statsråden Bildt, Ask, Larsson, Erlandsson, Hägglund, Carlsson, Borg, Adelsohn Liljeroth, Björling, Ohlsson, Norman, Attefall, Engström, Kristersson, Ullenhag, Ek, Löf, Enström, Arnholm

Föredragande: statsrådet Borg

Regeringen beslutar proposition 2012/13:158 Ändringar i lagen om dödförklaring.